

Karszt- és Barlangkutató TÁJÉKOZTATÓ

1970

5

Belső használatra!

Kiadja: MTESZ Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest, VI., Gorkij fasor 46-48.

Felelős szerkesztők: Dr. Dénes György és Székely Kinga

Felelős kiadó: Dr. Hegedüs Gyula

Készült: 600 példányban

70--4517. -oj/MTESZ HNy. Bp.

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT KÖRLEVELE

Az elektronikus változatot készítette: Dr. Nyerges Miklós, 2002.

Lapolvasás: Szent Tamás

- 1 -

SZILVÁSSY ANDOR 1906–1970

Szilvássy Andor Társulatunk tagja, a magyar barlangkutatók egyik nesztorja elhunyt. Temetésén Kesselyák Péter búcsúztatta. Méltatta az elhunyt kiváló műszaki képességeit, a Társulatban kifejtett önzetlen, áldozatkész munkásságát. Megemlékezett arról, hogy irányítása mellett az 1000 méteres Ferenc-hegyi-barlang hogyan növekedett 4000 méter hosszúra, közreműködésével hogyan tárultak fel a Róka-hegyi-barlang szépségei; hogyan segítette megismerni a Bükk egyik legnagyobb víznyelőjét, a Pénzpataki-víznyelőbarlangot; milyen önzetlenül támogatta néhány szegény sorsú diák tagtársunkat és milyen áldozatot vállalt Társulatunk érdekében; hogyan járult hozzá, hogy hazánk barlangkutatói a műszeres mérés-technikai alkalmazása terén ma nemzetközi tekintélynek örvendenek. Önzetlen, áldozatkész munkáját Társulatunk Vass Imre emlékérem adományozásával ismerte el. Emlékét mindenkor kegyelettel őrizzük.

S. L.

- 2 -

Szilvássy Andor elhunyt előtt pályázatot tűzött ki, amely szerint 600-Ft jutalomban részesíti azt, aki a legtöbb és legszínesebb mondákat gyűjti össze a magyarországi barlangok mondavilágából.

Kérjük, hogy a pályázók az összegyűjtött anyagot december 31-ig a Társulat Titkárságára juttassák el.

A pályázat eredményessége esetén a pályadíj kiadására az 1971. évi közgyűlésen kerül sor.

Társulatunk 1970. május 23-án ünnepi közgyűlést tartott.

Dr. Kessler Hubert társelnök köszöntötte a megjelenteket és megnyitotta az ünnepi közgyűlést.

Mély megrendüléssel közölte, hogy Szilvássy Andort, Társulatunk régi, fáradhatatlan tagját a közgyűlés előtt 2 órával helyezték örök nyugalomra. Szinte végakaratként, elhunyt előtt pályadíjat ajánlott fel annak számára, aki a legtöbb és legszínesebb mondát gyűjti össze a magyarországi barlangok mondavilágából.

A jelenlevők Kessler doktor felkérésére egy perces néma felállással adóztak az elhunyt emlékének.

A néma tiszteletadás után Jamrik Károly társelnök megtartotta ünnepi beszédét hazánk felszabadulásának 25-ik évfordulója alkalmából, és ennek keretében összefoglalta a magyar barlangkutatásnak a felszabadulás óta eltelt jelentős eredményeit is.

Az ünnepi beszéd elhangzása után
Dr. Jaskó Sándor Dr. Schréter Zoltánról,
Ránky Ernő Lakatos Lászlóról,
Gádoros Miklós dr. Bacsák Györgyről emlékezett meg.

Dr. Dénes György főtitkár megemlékezett a Dobsinai-jégbarlang feltárásának 100. évfordulójáról, majd megtartotta főtitkári beszámolóját.

Bejelentette, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat által rendezett Lóczy Lajos emlékünnepeken a Társulat nevében méltatta Lóczy Lajos barlangtani munkásságát, s elhelyezte a Társulat koszorúját a felavatott emlékművön.

- 3 -

Megemlékezett a nemzetközi barlangkutatás halottairól.

Ismertette a közgyűlés előtt, hogy a MTESZ Országos Vezetősége 1970. február 26-án a Társulatunkat felvette a MTESZ tagegyesületei sorába. Egyben bejelentette, hogy az 1969. május 14-i közgyűlés határozata alapján a Társulat MTESZ-be való belépésével egyidejűleg új alapszabályunk életbe lépett.

A főtitkár végül őszinte reményét fejezte ki, hogy a problémák megoldásával a Társulat új erőre kap, s ez eredményre ösztönzi a kutatókat.

A főtitkári beszámoló után Szilvássy Gyula gazdasági titkár ismertette a Társulat 1969. évi zárszámadását és az 1970. évi költségvetését.

Dr. Kessler Hubert bejelentette, hogy dr. Szatmári Sándor a Számvizsgáló Bizottság elnöke kimentését kérte, jelentését írásban nyújtotta be.

A közgyűlés a Számvizsgáló Bizottság jelentését meghallgatta és tudomásul vette.

A megjelent tagság a Számvizsgáló Bizottság jelentése alapján elfogadta az 1969. évi zárszámadást és az 1970. évi költségvetés tervezetét.

Dr. Dénes György főtitkár előterjesztette az Elnökség javaslatát, hogy a közgyűlés a Tanácsadó Testület elnökévé az elhunyt dr. Kertai György helyébe dr. Bogsch László egyetemi tanárt, titkárává pedig ismét Barátosi József igazgatóhelyettesét válassza meg.

A közgyűlés a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

Ezután került sor az 1969. december 14-i közgyűlés által megszavazott tiszteleti tagok díszokleveleinek, valamint a közgyűlés által adományozott kitüntető érmek és oklevelek átadására.

Az 1969. december 14-i közgyűlés a Társulat tiszteleti tagjává választotta:

Dr. Bacsák Györgyöt, a föld- és ásványtani tudományok doktorát,

Dr. Koch Sándor Kossuth-díjas egyetemi tanárt, a föld- és ásványtani tudományok doktorát és

Dr. Réthly Antal ny. egyetemi tanárt, a meteorológiai tudományok kandidátusát.

- 4 -

Dr. Bacsák György tiszteleti tagságáról kiállított díszoklevelet az időközben elhunyt tudós helyett leánya vette át.

Dr. Réthly Antal és dr. Koch Sándor személyes megjelenésükkel tisztelték meg a közgyűlést és az oklevél átvétele után ismertették a barlangtudományhoz fűződő kapcsolatukat.

Az 1969. december 14-i közgyűlés által megszavazott

Herman Ottó-érmet Barátosi József,

Kadic Ottokár-érmet dr. Kretzoi Miklós vette át.

Ugyanezen a közgyűlésen megszavazott Vass Imre-oklevelet a Miskolci Bányász Sport Kör Barlangkutató Csoportja nevében Várszegi Sándor vette át.

Dr. Dénes György a Magyar Vöröskereszt elnökségének megbízásából a Barlangi Mentőszolgálat terén végzett eredményes munkásságért a Vöröskereszt Munkáért ezüst fokozatát Szenthe Istvánnak, bronz fokozatát Simsa Péternek és Székely Kingának adta át.

Az oklevelek és a kitüntető érmek átadása után Markó István a Társulat által meghirdetett fotópályázat zsűrijének elnöke ismertette a pályázat eredményét. A bírálóbizottság mindkét kategóriában csak a második és a harmadik díjat adta ki.

Fekete-fehér fényképek kategóriájában:

II. díjat nyert: Kósa Attila, zsomboly felvételeiért,

III. díjat nyert: Csekő Árpád, Baradla 3. című képe.

Diapozitív kategóriában:
II. díjat nyert: Cser Ferenc,
III. díjat nyert: Csekő Árpád.

- 5 -

A Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet által, a karszthidrológiai témájú felvételekre kitűzött különdíjakat Kósa Attila, zombolyokkal kapcsolatos felvételeinek összessége (500.-), Cser Ferenc, baradlai árvíz (250.-) és Csekő Árpád, barlangprofil (250.-) c. képe nyerte el.

A zsűri a Forte Gyár különdíjait Bajomi Dánielnek, barlangbiológiai felvételeiért, valamint Renkó Péternek barlangi kristály felvételeiért ítélte oda.

Az eredményhirdetés és a díjak átadása után dr. Kessler Hubert társelnök megköszönte a tagság figyelmét és a közgyűlést bezárta.

A MTESZ Karszt- és Barlangkutató Bizottsága 1970. május 21-én megtartotta záróülését, melyen kimondta a Bizottságnak a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba való beolvadását.

Dr. Bogsch László egyetemi tanár, a Bizottság elnöke röviden visszatekintett a háború előtti Barlangkutató Társulat, majd a Bizottság működésére. Örömét fejezte ki, hogy a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat a MTESZ-be felvételt nyert.

Megköszönte dr. Turi Istvánné MTESZ főtitkárhelyettes jóindulatát és segítőkészségét, mellyel támogatta a Bizottság munkáját és átsegítette a Társulatot a nehézségeken, valamint dr. Balázs Dénesnek és az őt helyettesítő Kesselyák Péternek a Bizottság és a Társulat ügyét szolgáló áldozatkész munkáját.

Dr. Turi Istvánné főtitkárhelyettes megköszönte a Bizottság eredményes munkáját és reményét fejezte ki, hogy a barlangok kutatásával kapcsolatos tudományágak területein a MTESZ-be immár felvételt nyert Barlangkutató Társulat keretei között új és értékes eredmények fognak születni.

Sz. K.

- 6 -

Nemzetközi barlangtani konferencia Szlovákiában

A Dobsinai-jégbarlang felfedezésének 100 éves jubileuma alkalmából 1970. június 9-én nemzetközi barlangtani konferenciát rendeztek a szlovákiai Dedinkyben. A konferencián a vendéglátó szlovák és cseh szakemberek mellett bolgár, jugoszláv, lengyel, magyar, német, osztrák és svájci kutatók tartottak előadást. Június 11-12-én a konferencia résztvevői kirándulást tettek a Dobsinai-, Deményfalvi-, és Szilicei-jégbarlangba, megtekintették a Gombaszögi- és Domica-barlangot, s megcsodálták az Ochtinai-aragonit-barlangot, amelynek idegenforgalmi kiépítésén most dolgoznak.

A barlangkutatók 1970. évi országos találkozására a Kadic Ottokár Barlangkutató Csoport rendezésében június 20-án és 21-én került sor.

A két napos találkozót június 20-án 19 órai kezdettel a dorogi József Attila Művelődési Házban dr. Anton Droppa neves szlovák barlangkutató dia- és mozgófilm vetítéssel egybekötött, szlovákiai barlangokról szóló előadása nyitotta meg. Majd Turcsányi Mihály főmérnök ismertette a dorogi XXI-es akna karsztvízbetörésének tapasztalatait. Az est utolsó programjaként a résztvevők megtekintették a Gouffre Bergerben készült 1122-es szifon c. francia filmet.

21-én vasárnap reggel 9 órakor a József Attila Művelődési Házban Kéri Vencel, a Dorogi Szénbányák igazgatója, országgyűlési képviselő ünnepi beszédben méltatta a 10. éve fennálló Kadic Ottokár Barlangkutató Csoportot, ismertette a csoport munkáját és eredményeit, majd megnyitotta a 10 éves jubileum alkalmából rendezett kiállítást.

A kiállítás megtekintése után a résztvevők 4 barlangi túra között választhattak. Ki-ki érdeklődése szerint látogatást tehetett a Strázsa-hegyi barlangokba, a Tokodi-altáróba, a dorogi I. akna bányabeli barlangjába, vagy megtekinthette a XXI. akna karsztvízbetörését.

Gádoros Miklós

Magyarország legmélyebb barlangja a Vecsembükki-zsomboly

1969 novemberében 173 m mélységig feltárt Vecsembükki-zsomboly ellen 1970. április 31. és május 3-a között újabb támadás indult.

Az expedíció 5 egyesület összefogásával valósult meg. A feltárásban a Budapesti Vörös Meteor hegymászói és barlangkutatói, az EGYT hegymászói, a FTSK barlangkutatói, a Ganz Mávag hegymászói és a VITUKI barlangkutatói, összesen 36 fő vett részt.

1969. novemberi expedíció során, a zsomboly fenekén egy szűkület átbontásával sikerült bejutni Magyarország eddigi legnagyobb egybefüggő mélységű kürtőjébe. A 90 m-re becsült cseppköves, cseppköleflyásos akna aljára az idő rövidsége és a biztonsági feltételek figyelembevételé miatt csak egy személy ereszkedett le.

1970. májusi expedíció alkalmával a technikai előkészítés – a felszíni leeresztőállomás biztonságossá és kényelmessé tétele, a telefon összeköttetés kialakítása, a 90 m-es akna előtti csörlőállás kiépítése stb. – után megindult a roham a zsomboly ismeretlen mélysége felé.

A hosszúkás alaprajzú, agyaggal kitöltött, vékony cseppkőkéreggel bevont 90 m-es akna aljáról 6 métert kellett a falon felmászni s így jutottunk el az ún. Záporos-kürtőhöz, mely nevét a falakat vastagon borító finom korallszerű, rendkívül törékeny bevonatról kapta, ami a leggyengébb érintésre is apró darabokra törve záporozott lefelé.

A Záporos-kürtön keresztül, egy kb. 7x10 m keresztmetszetű aknába jutottunk, melynek aljáról több kisebb keresztmetszetű kürtő egy labirintusszerű övbe torkolt. Innen egy lefelé szélesedő akna indult ki, melyen leereszkedve értük el a zsomboly jelenlegi kb. -260 m-re becsült végpontját. A májusi expedíció rövidsége miatt, a zsomboly továbbtárására és tudományos feldolgozására nem került sor. E munkák elvégzése a következő expedíció feladata lesz.

Szenthe István

- 8 -

AMERIKAI TANULMÁNYÚTON Részletek dr. Balázs Dénes IV. sz. beszámolójából

Amikor 1969. december 17-én a késő esti órákban megérkeztem Quitoba, Ecuador fővárosába, az utcákon dübörgő páncélosok és állig felfegyverzett katonák szaladgáló tömege fogadott. A nagy katonai készülődésre azért volt szükség, mert a kormány az egyetemi ifjúság újabb forradalmi megmozdulásától tartott. Ezen a napon temették el azt az egyetemista fiút, akit két nappal előtte a tüntetések során a katonaság megölt.

Többször tettem sikertelen látogatást a forradalmi jelszavakkal telepingált geológiai tanszéken, de a keresett kollégákat nem sikerült megtalálnom. Annál gyümölcsözőbb megbeszéléseket folytathattam a Katonai Földrajzi Intézetben, ahonnan az utazásaimhoz szükséges térképeket is sikerült beszereznem.

Úgy terveztem, hogy egy nyugat-keleti szelvény mentén igyekszem megismerni a Kordillerák itteni szakaszát.

Első tanulmányutam a Costara vidékére vezetett. Meglepő volt az a nagy változás, amit Bahia de Caraquez partvidékén a kolumbiai Choco-val szemben tapasztaltam. Chocoban a San Juan és az Atrato-folyók vízválasztója mentén az évi 8-10 000 mm-es eső hatására áthatolhatatlan őserdő borítja a tájat, alig 500 km-rel délebbre Bahianál kelet-afrikai jellegű szavannás vidék húzódik a part mentén. Egy itt élő osztrák család elpanaszolta, hogy két éve nem láttak esőt. A második út kelet felé vezetett, felejthetetlen élmény volt a hősapkás óriás vulkánok, a Cotopaxi, a Tungurahua stb. közötti út, a napfényben csillogó Chimborazo. A legaktívabb vulkán, a Sangai, napközben csendesen pipálgatott, éjjel azonban pompás tűzijátékkal szórakoztatta környezetét. Keleti expedíciónk regionális célja az volt, hogy felderítsem a Kordillerák keleti oldalán, a Rio-Napo-folyótól északra húzódó, viszonylag alacsony karsztos területet, tanulmányozzam az itteni felszíni és felszín alatti formakincset. Erre a területre az USA-ban olvasottak hívták fel a figyelmet, azonban a szakirodalomban erre a vidékre vonatkozóan csak ellentmondó, rövid adalékok voltak. A kréta mészkőből felépített, alacsony domboságot Tena helységtől északra meg is leltük, sőt Archidona közelében egy nagy barlangrendszerre is bukkantunk. Expedíciót szerveztem és ennek során nemcsak bejártuk a barlangot, hanem gondosan fel is térképeztük.

- 9 -

Lehetőségem nyílt, hogy felkereshessem a Csendes-óceánban fekvő Galapagos-szigeteket. Katonai repülőgéppel jutottam el az archipelagus egyik kis szigetére, Baltra-ra, majd egy

postás-vitorlás vitt át a szigetvilág második legnagyobb szigetére, Santa Cruz-ra, ahol Puerto Ayora kikötő mellett épült fel a Darwin Biológiai Kutató Állomás. Az állomás vezetője szívesen fogadott, mint első vendéget a szocialista országokból. Segítséget nyújtott a szigetvilágban tett utazásaimhoz. Alkalmi motoros-vitorlásokkal számos szigetet kerestem fel a közel Magyarország nagyságú tengerrészen. Részletesebb tanulmányokat a Santa Cruz-sziget lávamezőin folytattam. A helybeli lakosok elvezettek két hatalmas lávabarlang bejáratához, ahová azután egyedül leereszkedtem és elég nehéz feltételek mellett feldolgoztam, feltérképeztem mindkét, közel egy kilométer hosszú üregrendszert.

A kontinensről a szigetekre érkező látogatót egészen szokatlan természeti környezet fogadja. Az archipelagus faunájának 50-60%-a, (a hüllők 96%-a), a növények 47%-a a földön sehol máshol nem található. Előszeretettel tartózkodtam a tengerparti bazalt sziklákon a tengeri iguánok békés társasága körében, fényképeztem és filmeztem életüket, megfigyeltem szokásaikat. Megismerkedtem a sziget belső dzsungeljeiben élő óriásteknősökkel, a 200-300 kg súlyú „galapagosokkal” is, amelyekről a szigetvilágot elnevezték. Több más kisebb szigeten az oroszlánfókák társadalmi életét tanulmányozhattam. Rendkívül gazdag a madárvilág: csak itt él az a madárfaj (Darwin finch) amely egyedül a világon szerszámot használ. Ami pedig a növényvilágot illeti: lenyűgöző látványt jelentenek a száraz tengerpartok kaktuszerdei. A 12 méter magasságot is meghaladó, a világon csak itt található kaktuszfák vörös kérgű testét olykor csak két ember éri körül.

A nemzeti parkká nyilvánított, csaknem lakatlan szigetvilágból a kontinensre való visszatérés nem kevés gondot okozott. Végül az ecuadori haditengerészet egyik egysége vett a fedélzetére és szállított Guayaquilbe.

Január utolsó napjaiban, még két kisebb túrán vettem részt az Andokban. Ezután Puerto Bolívar kikötőbe hajóztam, majd autóbusszal folytattam utamat Peruba.

- 10 -

KÖNYVISMERTETÉS

VÉRTES László: KAVICS ÖSVÉNY – A vértesszőlősi előember regénye. Gondolat, 1969. p. 234. 20 oldal fekete, 24 oldal színes melléklettel. ára.: 64 Ft.

A hazai régészet eddigi legjelentősebb eredménye kétségtelenül Sámuel, a vértesszőlősi előember telepének felfedezése. A könyv voltaképpen Sámuel és népének története, úgy ahogy és amennyire ezt rekonstruálni lehet a leletek és a hipotézisek alapján. A könyvet a tudós kutató a nagyközönség számára írta. Elolvasását csak ajánlani tudom mindenkinek, mert az öt világrészen végigvezető történet kapcsán a szerző sok humorral, iróniával és optimizmussal olvasmányosan mutatja be a Kavics Ösvényt, amit Sámuel és népe nyomán végigjárt.

KALICZ Nándor: AGYAGISTENEK – Corvina, 1970. p. 78. 47 + 73 ábra, ára: magyarul 28 Ft, id. nyelvű 60 Ft.

A Hereditas régészeti sorozat első darabja az újabb kőkorszak és a rézkor magyarországi emlékeit ismerteti. A gazdagon illusztrált kiadvány áttekinti a hazánkban i. e. 4000-1900 között virágzott kultúrákat. Az ábraanyaghoz a szerző részletes leírást ad: pontos lelőhely,

méret, irodalom. Ismerteti a barlangjainkból is jó ismert bükki kultúrát. Sajnos a könyv igen kicsi, mindössze 1550-es példányszámban jelent meg magyarul, de angol, német és francia nyelven korlátlanul kapható. Régészeti érdeklődésű külföldi partnerek számára igen értékes csereanyag.

Balthazár Zsolt

- 11 -

FIGYELEM!
A KARSZT ÉS BARLANG SZERKESZTŐSÉGÉNEK FELHÍVÁSA

Megkezdődött középszintű tudományos kiadványsorozatunk, a Karszt és Barlang soron következő 15.-18. füzetének szerkesztése.

Kérjük munkatársainkat, hogy a megjelentetni szándékozott közleményeiket, kutatási eredményeikről szóló beszámolóikat, tudományos dolgozataikat mielőbb juttassák el a szerkesztő címére (Dr. Balázs Dénes, Érdliget, Sárd u. 45.). A témáktól függően mellékeljenek cikkeikhez klisékészítésre alkalmas, kontrasztos fényképeket 13x18 cm-es méretben és átrajzolást nem igénylő, gondosan elkészített fekete tusrajzokat.

A szerkesztési munka folyamatosságának biztosítása érdekében a mellékletekkel felszerelt kéziratokat mielőbb kérjük megküldeni, de legkésőbb 1970. augusztus 31-ig.

Szerkesztőség